

foto: Imagediary

Zonsondergang bij een ven in natuurgebied Kampina in Noord-Brabant, een provincie waar vermessing door intensieve veehouderij altijd op de loer ligt.

‘Een van de oorzaken dat insecten verdwenen, is dat niet alleen in de bodem, maar ook in de planten een overmaat aan stikstof zit vergeleken met andere voedingsstoffen, zoals fosfaat’, legt Nijssen uit. ‘Dat verslechtert de voedselkwaliteit. We vonden in kweekproeven dat veldkrekels slechter groeien en minder eitjes produceren op planten met in verhouding te weinig fosfaat; rupsen van de kleine nachtpauwoog gaan dood van de honger. Met plaggen haal je niet alleen stikstof, maar ook andere voedingsstoffen weg. Vervolgens blijft stikstof neerdalen, zodat de verhouding nog schever wordt en de planten moeilijk verteerbaar zijn. Dus zelfs als de hei na plaggen terugkomt, blijft een deel van de bijbehorende fauna waarschijnlijk weg.’

‘Dit nieuwe inzicht is nog niet verwerkt in de gebiedsanalyse’, zegt Jaap van der Linden, als ecooloog werkzaam bij de provincie Noord-Brabant. ‘We kunnen dat pas veranderen als de landelijk vastgestelde herstelstrategie voor heide is aangepast. Maar we willen hier graag soepel mee omgaan. Als de beheerders een goede reden hebben om af te wijken van de wettelijk verplichte maatregelen, moeten we samen kijken wat we kunnen doen.’

Natuurmonumenten is al aan het experimenteren. Voorn loopt naar een strook zonder gras waar jonge heiplantjes staan. De grond is donker. ‘Hier hebben ze het gras weggehaald en de humuslaag laten zitten’, ziet hij. Met de hak van zijn laars graaft hij in de grond om te zien hoe diep het zand zit. ‘We willen ook experimenteren met branden. Dan verdwijnt een deel van het stikstof, terwijl al het fosfaat op de bodem blijft. Er zal eerst jong pijpenstrootje opkomen, maar dat eten schapen graag. Als we die laten grazen, komt er weer hei.’

Zorgen

De natuur in Natura 2000-gebieden kan dankzij PAS enorm opknappen, is de verwachting. Toch hebben Voorn en Nijssen er dubbele gevoelens over, want de stikstofdepositie zal maar weinig dalen en blijft boven het niveau dat veel Natura 2000-gebieden kunnen verdragen (zie kader). Op termijn komen de gebieden dus opnieuw in de problemen.

Ook Rob Folkert, onderzoeker bij het Planbureau voor de Leefomgeving, maakt zich zorgen: ‘Veel gebieden moeten natter worden, zodat de natuur beter bestand is tegen de vermestende en verzurende werking van stikstof. Maar de

voorgenomen hydrologische maatregelen stuiten op weerstand bij agrariërs in de omgeving, die juist een laag waterpeil willen. Dat is meestal niet snel op te lossen.’

Schoongemaakte vennen en geplagde hei doen het weer goed, maar aangezien de stikstofdepositie hoog blijft, is het effect van de opknapp-

‘Je kunt niet voortdurend het gebied op de schop nemen, het moet aantrekkelijk blijven voor bezoekers’

beurten tijdelijk. En er zit een grens aan wat mogelijk is, zoals blijkt uit het verhaal van Nijssen en Vogels: te vaak en te intensief beheer kan averechts uitpakken. ‘Bovendien kun je niet voortdurend het gebied op de schop nemen’, zegt Voorn. ‘Het moet aantrekkelijk blijven voor bezoekers.’

Inmiddels wordt er al ontwikkelingsruimte uitgegeven, vooruitlopend op de verwachte natuurwinst. Folkert: ‘Maar wat nu als de stikstofdepositie minder daalt dan verwacht? Of als

hydrologische maatregelen achterblijven? Of als herstelmaatregelen niet het verwachte effect hebben en intensiever of alternatief beheer niet mogelijk is? Dan blijft de benodigde natuurwinst uit.’ Hij vindt daarom dat provincies voorzichtig moeten zijn met het vrijgeven van ontwikkelingsruimte.

Fehres en Van der Linden herkennen de zorgen. ‘Als provincie hebben we daarom extra regels gesteld’, vertelt Fehres. ‘Een deel van de beschikbare ontwikkelingsruimte gaat op aan autonome groei, aan initiatieven die slechts zeer weinig stikstofdepositie op de natuurgebieden veroorzaken en aan projecten van algemeen belang, zoals wegen. De rest is vrij. We hebben besloten om geen vrije ontwikkelingsruimte uit te geven rond vier Natura 2000-gebieden die zeer stikstofgevoelige habitattypen hebben en sterk overbelast zijn, waaronder Kampina & Oisterwijkse Vennen. Daarnaast geven we de ruimte die de eerste zes jaar beschikbaar komt langzaam uit, per jaar slechts 16 procent.’

Van der Linden: ‘Intussen houden we goed in de gaten of herstelmaatregelen inderdaad genomen worden en het gewenste effect hebben.’